

REGÉNYI JÚLIA

CALGARYI MAGYAR KÖZÖSSÉG

A nyitott és befogadó társadalmáról híres Kanadában számos város sokszínűségét gazdagítják a diaszpórában élő magyarok. E városok között az Alberta tartományban lévő Calgary – amelynek populációja folyamatosan növekvő tendenciát mutat – különösen színes etnikai palettával rendelkezik: a magyar származású lakosok mellett 240 különböző etnikum él együtt ebben a városban.¹ A 2011-es népszámlálási adatok szerint 1,5 milliós összlakosságából 19 900 fő vallja magát magyarnak, illetve magyar származásúnak.²

A következőkben a calgaryi magyar diaszpóra kialakulásának történetét mutatom be, különös tekintettel a helyi magyar egyházak és a cserkészlet közösségformáló tevékenységére. Ezt követően a városban, napjainkban tapasztalható magyar kulturális életbe nyújtok betekintést, kihangsúlyozva azokat a szervezeteket és intézményeket, melyek jelentős szerepet töltenek be a magyar nyelv és kultúra ápolásában.

A calgaryi magyar egyházközösségek kialakulása

Kanadába a magyar bevándorlók négy nagyobb hullámmal érkeztek. 1914 előtt mintegy 8000 magyar emigráns választotta letelepedésének helyéül ezt az országot. 1925 és 1930 között az itt élő magyarok száma 26 000-re nőtt. A második világháborút követő években, 1948 és 1952 között majd 12 000 magyar bevándorlót regisztráltak. Az 1956-os forradalom éveiben pedig mintegy 37 000 magyar menekült kezdett új életet Kanadában. Az azóta eltelt időszakban, éves szinten több száz magyar bevándorló érkezik az országba.³

Az első migrációs hullámok Magyarországról az 1880-as években érkeztek Kanadába. Az ebben az időben idevándoroltak többsége szerencsét próbáló, kétkézi munkás volt. Közülük sokan a Canadian Pacific Railway társaságnál segédkeztek a vasútépítésekben, míg mások bányászatból éltek, vagy kedvező áron földeket igényeltek az államtól és azokat művelték.

1 Thompson, Susan: *Demographics*. Letöltés helye: www.calgaryeconomicdevelopment.com; letöltés ideje: 2015. 11. 15.

2 *2011 National Household Survey* (Statistics Canada). Letöltés helye: www12.statcan.gc.ca; letöltés ideje: 2015. 11. 15.

3 Dreisziger, Nandor Fred: *Hungarian Canadians*. Letöltés helye: www.thecanadianencyclopedia.ca; letöltés ideje: 2015. 11. 20.

A Kanadába vándorlás ezen kezdeti stádiumában az Alberta tartományba érkező magyarok többsége Bashaw környékén telepedett le. Calgaryban nagyobb számú magyar közösség csak az 1924–1929-es években alakult ki, elsősorban a trianoni békeszerződés következtében Magyarországtól elszakított területekről származó magyar emigrációs hullám következtében.⁴

A Kanadába érkező magyar bevándorlóknak – a mindennapi gondok és a stabil egzisztenciális háttér megteremtése mellett – kevés ideje maradt kulturális események megszervezésére. Ezt az űrt töltötték be a magyar egyházak, amelyek a diaszpórában mindig többet jelentettek a vallásgyakorlás lehetőségénél: a származási ország nyelvének és kultúrájának ápolását, valamint a diaszpóra és az anyaország közötti kapcsolat erősítését is felvállalták. Ez utóbbit alátámasztja, hogy Calgaryban az első magyar katolikus pap, Ft. Vodicska Imre Magyarország kormányának támogatásával érkezett a városba.⁵

Az első albertai magyar kápolna, melyet Szent Mihály kápolnának neveztek el, 1910-ben épült fel a már említett Bashaw területén. Vodicska Imre 1926-ban érkezett Calgaryba és megkezdte katolikus lelkipásztori tevékenységét, ezzel kielégítve a tartományban egyre nagyobb számban összegyűlt magyar katolikusok igényét az anyanyelven történő vallásgyakorlásra. 1929-től Ft. Vodicska Imrét – egyéves szolgálata után – Ft. Zékány József követte, aki szintén egy éven át vezette a helyi magyar katolikus hívek egyházi életét. A magyar nyelvű miséket a St. Mary's Székesegyházban celebrálta. 1931-ben a katolikus közösség saját épületet vásárolt, melyben Ft. Rácz József lelkipásztor kápolnát és sekrestyét rendezett be, s melyet ugyanez év nyarán szenteltek fel. Ft. Rácz József egyéves szolgálata után több mint húsz éven át nem volt magyar katolikus pap Calgaryban. Ennek ellenére a közösség tagjai továbbra is megtartották a magyar nemzeti ünnepeket, valamint a templom épületében – melyet a kanadai püspökség vett át – magyar nyelvórákat és hittanórákat is tartottak.⁶

A protestáns felekezetű magyarok is igyekeztek megteremteni saját köreiket. 1927 szeptemberétől – első ízben nagyjából húszan – a St. Andrew's Presbiteriánus egyház templomában gyűltek össze imádkozni. Nagy jelentősége volt a város magyar protestáns egyházi életének korai éveiben Kovács Károly református lelkésznek, aki ugyan állandó lelkészi szolgálatot nem teljesített Calgaryban, több alkalommal ellátogatott a calgaryi magyar hívekhez. 1929-ben, egy temetésen tartott igehirdetésén 150 – különböző felekezetű – magyar vett részt. A református felekezetűekhez 1930-ban érkezett Nt. Bucsin Béla, akinek vezetésével, még ugyanabban az évben megalakult a Calgary-i Kálvin Magyar Református Egyház. Bár a magyar református gyülekezet egyháza kezdettől fogva a kanadai Presbiteriánus Egyházzal csatlakozott, az egyházközösség alapelemévé vált a magyar identitás megőrzése. 1932-től – a

4 Varga Margaret (szerk.): Árpád-házi Szent Erzsébet Egyházközség, St. Elisabeth of Hungary Parish 1950–2010. Calgary-i Árpád-házi Szent Erzsébet Római Katolikus Egyházközség: Calgary, 2013.

5 Uo.

6 Uo.

katolikusokhoz hasonlóan – minden évben megtartották a nemzeti ünnepeket, 1934-ben pedig magyar zászlót is szenteltek. A református gyülekezet 1939-ben – Dr. Tóth Kálmán lp. szolgálata idején – vásárolt a hitélet ideiglenes folytatására alkalmas épületet.⁷

A második világháború előtt és alatt a magyar egyházak közösségi élete még aktívabbá vált. Az ebben az időben érkező migrációs hullámok a magyar diaszpóra életét Calgaryban – csakúgy, mint Kanada más magyarlakta városaiban – nagymértékben dinamizálták. Az egyházi intézményektől független Magyar Ház is alakult a városban. Az 1948 és 1952 között zajló, tömegessé váló európai kivándorlás idején Kanadában továbbra is befogadták és előnyben részesítették a fizikai munkaerőt. A kanadai bizottságok felkeresték az európai országokat, hogy megtalálják azokat a számukra megfelelő migránsokat, akik értettek a mezőgazdasághoz, az iparhoz, a gyári munkához vagy a favágáshoz.⁸ Az új hullámmal érkezők látványos előrelépéseket hoztak a calgaryi magyar református és katolikus hitközösségekben.

Dr. Tóth Kálmán lp. – aki a második világháború alatt Magyarországon tartózkodott – miután visszatért Kanadába, 1950-ben hitközösségével együtt elkezdte felépíteni azt a református templomot, amelyet 1951-ben szenteltek fel, és amely 1966-ig – amíg meg nem semmisült egy tűzvész következtében – teret adott a magyar istentiszteleteknek.⁹ Szintén 1950-ben alakult meg a Szent István Egylet, amely kifejezetten a calgaryi magyar katolikus hívek ügyeinek előmozdításáért jött létre, és mindig prioritásként kezelte a magyar hagyományok megőrzését és a nyelvapolást. Megalakulását követően tagjai azonnal munkálkodni kezdtek egy magyar pap Calgaryba történő kihozatalán. Fáradozásuknak köszönhetően 1952-ben került hozzájuk Ft. Dallos Ferenc atya, aki megalapította az Árpád-házi Szent Erzsébet Egyházközséget. Lelkipásztori szolgálatának idején a hívek megvásárolták azt az épületet, amely nagy volumenű átépítések után 1962-ig volt a templomuk. Ezt követően lebontották és új templomot emeltek a helyére. Ft. Dallos Ferencet, Ft. Szigeti József (1958-tól 1959-ig), majd Ft. Makkó Lajos (1959-től 1963-ig) követték a plébánosok sorában. Ez utóbbi nem csupán a lelkipásztori hivatását látta el, hanem az irodalom területén is maradandót alkotott. Hazánkban legtöbbször költői álnevével, Tűz Tamásként ismerik. Az ő vezetésével indult meg az a nagyszabású építkezés, amelynek során – a hívek közös erőfeszítéseinek köszönhetően – a calgaryi magyar közösség egy olyan templommal gazdagodott, amelynek színpaddal is felszerelt alaksorában volt elegendő hely a magyar iskola és a cserkészlet számára is.¹⁰

Az 1956–57-es magyar emigrációs hullámmal Calgaryba érkező magyarok már egy jól kiépített intézményrendszerrel rendelkező közösségbe érkeztek, melynek szervezetei és vezetői

7 Nagy Éva: *A Calgary-i Kálvini Magyar Református Egyház rövid története*. Letöltés helye: www.kmre.ca; letöltés ideje: 2015. 11. 20.

8 Borbándi Gyula: *A magyar emigráció életrajza 1945–1985*. Mikes International: Hága – Országos Széchényi Könyvtár: Budapest, 2006. Letöltés helye: www.mek.oszk.hu; letöltés ideje: 2015. 11. 20.

9 Nagy, *A Calgary-i Kálvini Magyar Református Egyház rövid története*. i.m.

10 Varga, 2013. *Árpád-házi Szent Erzsébet Egyházközség*, i.m.

többféle lehetőséget is nyújtottak a magyar nyelvű vallásgyakorlásra és egyéb közösségi programok megvalósítására. A református gyülekezethez 1964-ben érkezett Nt. Nagy Dezső Balázs, aki családjával sok energiát fektetett a gyermekfoglalkozások kibővítésébe, ezzel megalapozva azt a szellemiséget, amelynek fényében a gyülekezet a mai napig nagy erőfeszítéseket tesz a vallási, nemzeti és kulturális hagyatékok továbbörökítéséért. A mai formájában látható református templom szintén Nt. Nagy Dezső Balázs szolgálata alatt épült fel, 1967-ben.¹¹

Az egyházak mellett – és azzal szoros együttműködésben – a cserkészletnek is meghatározó jelentősége van az ifjúságnevelésben és az identitás megőrzésében. Ft. Hajdusik Miklós 1968-tól 1970-ig tartó plébánosi szolgálata alatt megalakult a 73 sz. Patrona Hungariae leánycserkészcsapat, valamint a 74 sz. Kapisztrán Szent János cserkészcsapat, melyeknek létszáma, a magyar iskola látogatottságával együtt nagy ütemben indult növekedésnek. A Magyar Cserkészszövetség 1989-ben Külföldi Magyar Cserkészszövetség (KMCSSZ) néven megújuló ernyőszervezete Calgaryban az Árpád-házi Szent Erzsébet Egyházközség szárnyai alatt folytatja tevékenységét.¹²

A calgari magyar közösség kulturális élete napjainkban

A közösség aktivitását tekintve azt tapasztalhatjuk, hogy a különféle magyar rendezvényekre járók összlétszáma Calgaryban mintegy 400 fő. A programok látogatottsága rendkívül eltérő mértékű, hiszen a városban megvalósuló események más-más réteg és generáció képviselőit szólítják meg. A magyar szervezetek vezetősége mindent megtesz, hogy a fiatalokat is bevonja a programok szervezésébe és lebonyolításába. A feladat azonban nem egyszerű. A kialakult tradíciók nem mindig találkoznak az újabb generációk ízlésével, így a nem specifikusan nekik szóló programokra kevés fiatal jár el.

A kulturális életet legnagyobb mértékben a Calgary-i Magyar Kultúregyesület fogja össze. Változatos programkínálatuk megvalósításához a Magyar Kultúrközpont szép és tágas épülete áll rendelkezésre. A Kultúrközpontban helyet kapnak táncpróbák, gyermekrendezvények, kulturális és szórakoztató események, vacsorák, táncos mulatságok és a nemzeti ünnepekhez kapcsolódó megemlékezések, melyek szervezésében és lebonyolításában az említett Kultúregyesületen kívül sokszor más magyar szervezetek is részt vesznek.

Szintén jelentős réteget mozgat meg az anyanyelvi vallásgyakorlásnak helyet adó Kálvin Magyar Református Egyház, valamint az Árpád-házi Szent Erzsébet Egyházközség. A református egyház – melynek lelkésze 2013-tól Nt. Bocskorás Bertalan – munkáját jelentős

11 Nagy, A *Calgary-i Kálvini Magyar Református Egyház rövid története*. i.m.

12 *A KMCSSZ rövid története*. Letöltés helye: www.kmcssz.org; letöltés ideje: 2015. 11. 27.

anyagi támogatással és különböző rendezvények szervezésével segíti a Bethlen Történeti Társaság, melynek szponzorálásával működik továbbá a Bethlen Gábor Magyar Nyelviskola és a Bethlen Gábor Magyar Óvoda is.¹³ A katolikus közösség – melynek lelkipásztora 2008-tól 2015-ig Ft. Manolache Lőrinc volt – támogatja a templom épületében működő fiú- és leánycserkészcsapatokat, valamint a magyar identitás megőrzését segítő rendezvényeket.

Az említett szervezeteken kívül hozzájárulnak még a hagyományőrzéshez többek között a Magyar Kultúrközpontban tevékenykedő néptáncsoportok, a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége, valamint az Albertai Magyar Művészet és Hagyomány Alapítvány is, amely azzal a céllal jött létre, hogy a magyar kultúrát Kanada-szerte népszerűsítse.

A különböző migrációs hullámokkal érkező magyarok kezdettől fogva igyekeztek olyan körülményeket teremteni, amelyek lehetővé teszik számukra a magyar nyelv és kultúra megőrzését. Közben természetesen integrálódtak a kanadai társadalomba. Gyermekük iskolába küldésekor szembesültek azzal a kérdéssel, hogy érdemes-e küzdeni a magyar nyelv továbbadásáért és megtartásáért, vagy hagyják, hogy az újabb generáció tagjai asszimilálódjanak. Az anyanyelvápolás ugyanis komoly kihívást jelentett. Egy 1956-ban emigrált albertai magyar interjúalanyom arról számolt be, hogy gyermekeit az iskolában maguk a pedagógusok tiltották el a magyar nyelv használatától. Elbeszélése szerint az általuk látogatott oktatási intézményben alsó tagozatos gyermekei egymás között magyarul beszéltek, mire osztálytársaik jelezték a tanárok felé, hogy a két új tanuló valami furcsa, érthetetlen nyelven kommunikál. A pedagógusok végül arra a megállapításra jutottak, hogy a két gyermek egy nem létező nyelven beszél. Ennek okán behívták a szülőket, illetve pszichológushoz küldték a kicsiket. A szülők – értesülve arról, hogy az osztálytársak és a tanárok rossz szemmel nézik, hogy csemetéik nem angolul beszélnek egymással – tanácsot kértek a pedagógusoktól, hogy mit tegyenek gyermekeik integrációja és megfelelő fejlődése érdekében. Azt a választ kapták, hogy bár megnyugtató információ, hogy a két diák egy létező nyelven kommunikál – történetesen magyarul –, az új nyelvi közegben nem célszerű az angoltól eltérő nyelvet használni a hétköznapiakban. Így a család még otthon is angolra váltott. Bár ritkán találkozunk ennyire szélsőséges esetekkel, a magyar szülőknek temérdek akadályt kell leküzdeniük ahhoz, hogy átadják magyar nyelvtudásukat. Az idegen nyelvi környezetben szembe kell nézniük azzal, hogy gyermekeik számára nem a magyar nyelv az elsődleges, hiszen nem magyarul sajátítják el a tanulóanyagukat és az életükhöz szükséges ismereteket, osztálytársaikhoz sem magyarul szólnak. A szülők sokszor belefáradnak a folytonos vitába, hogy miért kell magyarul beszélni otthon. Idővel beletörődnek abba, hogy gyermekeik egyre kevesebbszer válaszolnak magyarul, majd ők is nyelvet váltanak. A vegyes házasságokban a magyar nyelv fenntartása még nehezebb. Ráadásul, ha valaki kényszernek éli meg egy adott nyelv használatát, akkor éppen a szülői szándék ellenkezője valósul meg, így a fiatal generációk elveszíthetik magyar identitásstudatukat is.

13 A Bethlen Történeti Társaságról lásd www.bethlen.ca; letöltés ideje: 2015. 11. 27.

A Calgaryban működő szervezetek és intézmények ezeket a nehézségeket igyekeznek leküzdeni. Az egyházaknak és a cserkészletnek kiváltképp nagy jelentősége van ebben. Egyrészt, a cserkészcsapatok programjain a magyar gyerekek sok hasznos tudásra tesznek szert, és ami a legfontosabb, közben magyarul beszélnek egymáshoz. Másrészt a calgaryi magyar egyházközségek tevékenysége – mely túlmutat a vallásgyakorláson – a magyarságtudat megőrzésének bástyáit képezik a diaszpórában.